

Actieplan Leesoffensief

2022-2023 & 2023-2024

Deelnemende organisaties:

Kinderopvang de eerste stap, Kinderopvang Kinderdagpaleis, Samenwerkingsstichting Kans en Kleur, Maaswaal College, ProCollege Wijchen, de Bibliotheek Wijchen

Actieplan Leesoffensief in Wijchen

Martin Bergsma

Domeinspecialist Jeugd & Onderwijs

de Bibliotheek Wijchen

Vastgesteld in de LEA, 13 juni 2022

Actieplan Leesoffensief Wijchen 2022-2023 & 2023-2024

Jongeren lezen minder en vooral minder lang. Ze lezen wel veel korte tekstjes (vooral online), maar voor diep lezen (het geconcentreerd lezen van langere teksten of boeken) zijn jongeren nauwelijks gemotiveerd. Daarom doen ze het te weinig en hierdoor blijven hun woordenschat en leesvaardigheid achter. Het gevolg is dat deze jongeren minder goed functioneren op school en dat het voor hen lastiger is om goed te kunnen deelnemen aan de samenleving. Denk bijvoorbeeld aan het lezen van een bijsluiter bij medicijnen of een e-mail van een verzekeraar. Weinig lezen kan zorgen voor laaggeletterdheid. Terwijl lezen juist ook plezier, ontspanning, inspiratie en troost biedt. Vergroot het leesplezier onder jongeren en kinderen De Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur adviseren daarom, in hun rapport 'Lees! Een oproep tot een leesoffensief', om leesmotivatie weer voorop te zetten en een offensief te starten om lezen te bevorderen.

Wat is het probleem?

- Tussen 2015 en 2018 zijn 15-jarigen minder leesvaardig geworden. Van hen scoort 24% onvoldoende op leesvaardigheid, om als mondige burger in de huidige samenleving te participeren, in 2015 was dit 17,9%.
- Bijna de helft van de 15-jarigen vindt lezen tijdsverspilling.
- Meisjes zijn beter in lezen en hebben meer leesplezier dan jongens (dit geldt ook voor de meeste andere PISA¹-landen).
- Het leesplezier is afgenomen ten opzichte van onderzoek uit 2009, de afname is ongeveer 10%. Nederlandse 15-jarigen hebben minder leesplezier in vergelijking tot de andere landen.
- Vwo-leerlingen ervaren meer leesplezier, voelen zich competent en ervaren minder moeilijkheden bij lezen dan leerlingen van andere opleidingstypen.
- Van de 77 landen uit het PISA- onderzoek, scoren 23 landen gemiddeld hoger op leesvaardigheid dan Nederland.
- Het Nederlandse leesvaardigheidsgemiddelde ligt lager dan het leesvaardigheidsgemiddelde in de EU15-landen².
- Nederlandse leerlingen scoren ten opzichte van het EU15-gemiddelde vooral minder goed op het evalueren van en het reflecteren op teksten, maar ten opzichte van OESO- en EU15-gemiddelde wel hoger op het begripsproces 'Informatie opzoeken'. Voor 'Begrijpen' is er geen verschil met de gemiddelden van OESO en EU15.
- De gemiddelde leesprestaties van de Nederlandse 15-jarigen liggen rond het OESO-gemiddelde; eerder lagen die daarboven.

¹ PISA=Programme for International Student Assessment ([Wat is PISA? – PISA Nederland \(pisa-nederland.nl\)](https://www.pisa.nl/))

² België, Duitsland, Denemarken, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden

Hoewel de cijfers voor Wijchen gunstiger zijn dan de landelijke cijfers, is de leesmotivatie van leerlingen wel erg laag (65% van de VMBO-leerlingen vindt lezen *niet zo leuk of vervelend*³). Dat is slecht nieuws, want een positieve leeshouding draagt bij aan veel lezen, wat weer bijdraagt aan een goed leesniveau.

Dit plan wil een basis leggen voor een grotere leesmotivatie bij kinderen in de kinderopvang en het onderwijs in Wijchen. Deze basis gaan we in 2 schooljaren (2021-2023) leggen. Vanuit die basis gaan we verder bouwen aan de leesvaardigheid van kinderen.

Het leggen van de basis doen we langs 2 beleidslijnen:

1. **Investeren in scholing van professionals, doorgaande leeslijnen en kennisdeling.**
2. **Creëren van een rijke leesomgeving thuis, in de kinderopvang en op school.**

De afspraken van het Leesoffensief komen in een convenant dat wordt ondertekend door de deelnemers van het Leesoffensief.

We gebruiken landelijk bewezen programma's en gebruiken daarbij de praktijkkaarten van EducationLabs (BoekStartcoach, BoekStart in de Kinderopvang, de Bibliotheek op School PO en de Bibliotheek op School VO)

Hieronder worden de twee beleidslijnen uitgewerkt. De financiële uitwerking staat in de bijgevoegde begroting.

1. Investeren in scholing van professionals, doorgaande leeslijnen en kennisdeling

Taalvaardig zijn en goed kunnen lezen zijn belangrijke pijlers voor maatschappelijke participatie. Een gebrekkige leesvaardigheid leidt tot een tweedeling in onze samenleving. Mensen met een lagere taalvaardigheid of een beperkte woordenschat lopen een achterstand op. Zij doen minder vaak mee aan het samen leven en zijn minder zelfredzaam. We investeren de komende twee jaar extra in scholing van professionals, het ontwikkelen van doorgaande leeslijnen en meer kennisdeling. Dat doen we samen om de effectiviteit van onze inspanningen te vergroten. De educatieve ketenpartners borgen de continue aandacht voor (voor)lezen en taalontwikkeling in hun beleid en op de werkvloer. We werken vanuit een lerende cultuur continue aan de verbetering van onze gezamenlijke aanpak.

³ Monitor de Bibliotheek op School Maaswaal College Oosterweg, 2019

Wat willen we bereiken?

- Een intensieve ketensamenwerking tussen kinderopvang, het onderwijs en de bibliotheek vanuit een gezamenlijk gedragen visie en aanpak.
- Aandacht en tijd voor (voor)lezen borgen in het beleid en op de werkvloer in de kinderopvang en het onderwijs.
- Er is een gedeelde lerende cultuur tussen ketenpartners waarin onderling kennis, goede voorbeelden en ervaringen worden gedeeld.

Wat gaan we doen?

- Het Leesoffensief is terugkerend gespreksonderwerp op de agenda van het LEA-overleg.
- Voorschoolse voorzieningen stellen per locatie minimaal één voorleescoördinator aan. De bibliotheek biedt in 2022 en 2023 bijscholing aan om de voorleescoördinatoren een goede basis te geven om hun taak te kunnen uitvoeren.
- Voor alle pedagogisch medewerkers biedt de bibliotheek meerdere keren per jaar de workshop Interactief Voorlezen/het juiste boek voor het juiste kind aan. Pedagogisch medewerkers die workshop eerder volgden kunnen opnieuw deelnemen als opfriscursus.
- Iedere basisschool in Wijchen stelt per 200 leerlingen een leescoördinator aan. Voor basisscholen zonder leescoördinator biedt de bibliotheek de cursus Open Boek aan.
- Iedere basisschool beschikt aan het eind van het schooljaar 2022-2023 over een Leesplan.
- ProCollege en de beide locaties van het Maaswaal College hebben een leescoördinator.
- Er wordt een Kennis-, Inspiratie- en Innovatieplatform gerealiseerd. Dit platform is zowel fysiek als digitaal. Via het platform wordt kennis rond lezen en leesbevordering gedeeld, best practices verzameld (vooral ook lokaal) en innovatieve activiteiten en interventies ontwikkeld en uitgetoetst (innovatieve leesbevorderingsspeeltuin).
- Doorgaande Leesbevorderingslijn. Om de doorgaande lijn tussen de verschillende niveaus goed te laten verlopen wordt in een werkgroep een doorgaande lijn vastgesteld en uitgewerkt. In de werkgroep zitten een aantal personen uit de kinderopvang, basisonderwijs, voortgezet onderwijs en bibliotheek. De werkgroep rapporteert aan de LEA.
- De jeugdspecialist van de bibliotheek sluit aan bij het Taalnetwerk van Kans en Kleur.

2. Creëren van een rijke leesomgeving thuis, in de kinderopvang en op school.

Om kinderen te motiveren tot lezen is het heel belangrijk om een aantrekkelijke en uitdagende leesomgeving te creëren. In deze omgeving zijn alle kinderen in de gelegenheid om teksten en boeken te kiezen die aansluiten bij hun interesses en

leesniveau. Dat betekent een rijke boekencollectie, die jaarlijks wordt onderhouden. Rijke teksten zijn essentieel voor de taal- en denkontwikkeling van leerlingen. Ze bevorderen de ontwikkeling van kennis van de wereld en diep begrip, maken leerlingen nieuwsgierig en stimuleren de motivatie om verder te lezen, te kijken of te luisteren. In alle fasen van het primair en voortgezet onderwijs wordt de taalbasis van leerlingen met name versterkt door het gebruik van langere teksten en boeken met een rijke inhoud en van goede taalkwaliteit. Rijke teksten dragen bij aan de woordenschat-, lees- en schrijfontwikkeling. Het is daarom belangrijk dat alle leerlingen toegang hebben tot rijke teksten bij zowel het leergebied Nederlands als bij de andere leergebieden.⁴

Wat willen we bereiken?

- Een rijke leesomgeving op de kinderopvang, het onderwijs én thuis.
- Ouders zien het belang van (voor)lezen in de thuissituatie.
- Ouders lezen voor (het liefst iedere dag).
- Leerkrachten gebruiken rijke teksten in hun onderwijs⁵. Rijke literaire teksten (fictie, non-fictie en poëzie) bevatten wisselingen in vertelperspectief en chronologie. Er is sprake van gelaagdheid, verschillende stijlen en verhaallijnen, variatie in taalregisters en afwisseling in beschrijving en dialoog. De Taalunie heeft een speciale site⁶ ontwikkeld over én met rijke teksten, waar leerkrachten en docenten inspiratie kunnen opdoen en teksten kunnen downloaden om te gebruiken in hun lessen.
- Voorlezen en vrij lezen zijn opgenomen in het rooster van kinderopvang en onderwijs.

Wat gaan we doen?

- Scholen hebben een rijke collectie van minimaal 5 boeken per leerling. De collecties worden samengesteld aan de hand van profielen per school. Jaarlijks wordt 10% van de collectie vernieuwd.
- Onderzocht wordt of de collectie van de dorpskernscholen (Hernen, Batenburg, Balgoij en Niftrik) één collectie kan worden, die onderling wordt gewisseld.
- De collecties van de Buizerd, Paschalisschool en Paulusschool worden samengevoegd tot één collectie en worden onderling gewisseld.
- De Kinderopvanglocaties hebben een collectie van gemiddeld 20 boekjes per groep (Kinderdagopvang) of minimaal 5 boeken per kind (Peuteropvang). Jaarlijks wordt 10% van de collectie vernieuwd.

⁴ [Rijke teksten: Curriculum.nu](https://rijketeksten.org/).

⁵ [Rijke teksten, rijke lezers - Praxisbulletin](#)

⁶ <https://rijketeksten.org/>

- De startcollecties worden samengesteld door collectie-adviseurs van NBDBiblion⁷.
- De collectie wordt op een aantrekkelijke manier gepresenteerd. Er zijn leesplekken gemaakt waar kinderen rustig kunnen lezen (zowel in de Kinderopvang als het onderwijs).
- Naast BoekStartbon wordt ook een Peuterbon (samenwerking tussen bibliotheek en kinderopvang) ingezet. Met deze Peuterbon kunnen ouders hun kind, zonder inschrijfkosten, lid maken van de bibliotheek. Zij krijgen dan ook een speciaal boek over Leesbeest, de mascotte van de bibliotheek.
- Er is een Voorleesbakfiets waarmee voorleesvoorstellingen worden gegeven op Kinderopvang en onderbouw basisscholen. Ouders worden daarbij uitgenodigd, waarbij aandacht wordt besteed aan het belang van voorlezen, ook in gezinnen met weinig leescultuur.
- De Voorleesbakfiets wordt ook ingezet tijdens activiteiten in de gemeente (Blije Dries, Vierdaagse enz.) om aandacht te besteden aan voorlezen.
- In de Peutermaand in juni 2022 organiseren de bibliotheek en de eerste stap een informatieavond over taalontwikkeling en voorlezen, thuis en in de groep.
- In de Peutermaand ook workshops (interactief) voorlezen voor ouders op de locaties van de Kinderopvang. Deze workshops vinden plaats tijdens de Vertelkastvoorstellingen die gegeven worden door de bibliotheek.
- Interventies onderzoeken en ontwikkelen om voorlezen in gezinnen zonder leescultuur te stimuleren, en deze gezinnen blijven volgen.

Monitoren van de voortgang

De voortgang van het Leesoffensief wordt gemonitord via de Monitor BoekStart in de Kinderopvang en de Monitor de Bibliotheek op School.

Deze monitoren zijn ontwikkeld door de Koninklijke Bibliotheek en Kunst van Lezen.

De monitor wordt uitgevoerd in november. De eerste monitor geldt als een 0-meting. De monitorrapportages daarna gelden als een voortgangsrapportage.

De monitor richt zich vooral op leesmotivatie bij leerlingen en leesbevorderend gedrag van professionals in de kinderopvang en het onderwijs. De lokale uitkomsten kunnen worden afgezet tegen de landelijke uitkomsten. De uitkomsten van de lokale monitoren kunnen ook worden gebruikt als benchmark.

De uitkomsten van de monitor worden besproken met de individuele scholen en kinderopvanglocaties, maar ook in de werkgroep doorgaande leeslijn. De werkgroep neemt deze uitkomsten mee in het verder ontwikkelen van de doorgaande lijn.

⁷ <https://www.nbdbiblion.nl/>

Kosten actieplan

	2022-2023	2023-2024
Investeren in scholing van professionals, doorgaande leeslijnen en kennisdeling		
Inspiratiebijeenkomst Voorleesplan Peuteropvang	1712,10	
Workshop Interactief Voorlezen	2195,00	
Opleiding Voorleescöordinator	1165,80	
Cursus Open Boek	9.000,00	
Leesbevordering op Maat (ECN)	2.000,00	
<i>Doorgaande leesbevorderingslijn</i>		
-- Coördinatie door de bibliotheek	3.308,00	3.308,00
-- Werkgroepuren deelnemers kinderopvang	5.615,00	5.615,00
-- Werkgroepuren deelnemers onderbouw PO	4.650,40	4.650,40
-- Werkgroepuren deelnemers bovenbouw PO	4.650,40	4.650,40
-- Werkgroepuren deelnemers onderbouw VO	5.120,00	5.120,00
Kennis- en inspiratieplatform		
-- Ontwikkelkosten Digitaal Platform	1.250,00	1.250,00
-- Ontwikkelkosten Leesbevorderingsdatabase	1.250,00	1.250,00
-- Vullen database (schooljaar 2022-2023)	2.150,20	
Creëren van een rijke leesomgeving thuis, in de kinderopvang en op school		
Opstartkosten Aura	429,00	
<i>Monitoring (0-meting)</i>		
-- Uren bibliotheek	5.292,80	5.292,80
-- Uren kinderopvangorganisatie	2.634,00	2.634,00

-- Uren PO	3.255,28	3.255,28
-- Uren VO	768,00	768,00
Totaal	56.445,98	37.793,88

Toelichting

Scholing Professionals

De bibliotheek organiseert bijscholingsbijeenkomsten voor kinderopvang en onderwijs. Bij de voorschoolse instellingen worden ook de uren van de deelnemers vergoed. Bij het onderwijs alleen de kosten van de bijscholing zelf, de uren voor de medewerkers worden door de onderwijsinstelling zelf ingebracht. Hiervoor is gekozen, omdat scholen wel NPO-gelden krijgen en voorschoolse instellingen niet.

Doorgaande lijn

Om de afstemming tussen kinderopvang en onderbouw basisonderwijs én tussen bovenbouw basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs goed te laten verlopen, wordt er een werkgroep ingesteld om die doorgaande lijn vorm te geven. De bibliotheek coördineert deze werkgroep. De deelnemers krijgen hun uren vergoed, omdat het een extra taak bovenop hun regulier werk is.

Kennis- en inspiratieplatform

Het kennis- en inspiratieplatform is bedoeld voor alle professionals die zich bezighouden met lezen en leesbevordering. De ontwikkelkosten zijn bedoeld voor de technische opstart van het platform. Het bedrag voor het vullen van de database zijn bedoeld voor de uren voor de eerste bulk informatie voor de database, daarna wordt het een reguliere taak voor de bibliotheek.

Opstartkosten Aura

Aura Junior is het automatiseringssysteem voor schoolbibliotheken. Er kan een licentie gekocht worden voor de heel Kans & Kleur. De kosten die hier genoemd staan zijn voor de eerste inrichting van het systeem, zodat volgende scholen eenvoudig kunnen aanhaken.

Monitoring (0-meting)

De bibliotheek neemt bij deelnemende kinderopvangorganisaties en scholen in het primair en voortgezet onderwijs gedurende de planperiode een monitor af. Deze geldt als nulmeting voor verdere beleidsontwikkeling binnen individuele instellingen en voor gezamenlijke beleidsontwikkeling in de toekomst. We maken gebruik van landelijke ontwikkelde monitoren, namelijk de monitor BoekStart in de Kinderopvang en monitor de Bibliotheek op School. Per locatie is de ureninzet voor de instelling en de voor de bibliotheek 8 uur. We nemen de monitor af bij 15 kinderopvanglocaties,

14 basisscholen en 3 schoollocaties voor voortgezet onderwijs. De instellingen krijgen een vergoeding voor hun ureninzet.

Bijlage 1: taakhoud Leescoördinator en Voorleescoördinator

Wat doet een leescoördinator en wat doet een Voorleescoördinator

Leescoördinator (PO en VO)

- Samenstellen en inrichten schoolbibliotheek (als er geen mediathecaris is).
- Onderhouden collectie schoolbibliotheek (als er geen mediathecaris is).
- Professionaliseren: enthousiasmeren, activeren en instrueren team.
- Vaststellen leesbeleid, schrijven leesplan.
- Introduceren en uitvoeren monitor.
- Voorstellen activiteitenjaarplan o.b.v. doelen en monitorresultaten.
- Keuze voor (landelijke) campagnes i.r.t. doelen en werkvormen in jaarplan.
- Introduceren nieuwe werkvorm in de groep (voordoen).
- Wekelijkse uitvoering leesbevordering (vrij lezen, voorlezen, voordragen, vertellen, boekenkring, praten over boeken, boekintroductie).
- Opzetten traject ouderpartnerschap en lezen.
- Uren voor taak Leescoördinator 3 uur per week (120 uur per schooljaar; 128 uur inclusief Monitor) in opstartfase; 1 uur per week (40 uur per schooljaar; 48 uur inclusief Monitor).

Voorleescoördinator (Kinderopvang/Peuteropvang)

- Samenstellen en inrichten leesomgeving.
- Onderhouden collectie op de kinderopvanglocatie.
- Professionaliseren: enthousiasmeren, activeren en instrueren team.
- Schrijven voorleesplan met activiteitenplan.
- Introduceren en uitvoeren monitor.
- (Team)bespreking monitorresultaten.
- Voorstellen activiteitenjaarplan o.b.v. doelen en monitorresultaten.
- Keuze voor (landelijke) campagnes i.r.t. doelen en werkvormen in jaarplan/activiteitenplan.
- Dagelijkse uitvoering leesbevordering (vrij lezen, voorlezen, voordragen, vertellen, praten over boeken, activiteiten doen naar aanleiding van het voorlezen, kijken naar digitale prentenboeken).
- Opzetten traject ouderpartnerschap en voorlezen.
- Uren per week voor taak Voorleescoördinator (0,5 uur per week (26 uur per jaar; 32 uur inclusief Monitor) in opstartfase, 0,25 uur (13 uur per jaar, 21 uur inclusief Monitor) na opstartfase